

Nr 79

Utlåtande i anledning av proposition med förslag till lag om rikets mynt, m. m., jämte motioner.

I en den 30 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 190, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden och lagrådets protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om rikets mynt,
- 2) lag om avrundning av vissa öresbelopp.

I anledning av propositionen har väckts vissa motioner, vilka redovisas nedan (s. 3).

Propositionen

I propositionen föreslås att mynten i valörerna ett öre, två öre och två kronor slopas. Kungl. Maj:t föreslås få rätt att förordna om sammansättningen av mynt i vilka inte guld eller silver ingår samt om sådana mynts vikt och utförande. Vidare föreslås införande av vissa avrundningsregler vid betalning av belopp som inte slutar på 5- eller 10-tal ören.

Den nya myntlagstiftningen skall enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 1972 med en halvårig övergångstid. Avrundningsbestämmelserna föreslås träda i kraft vid övergångstidens utgång.

Lagförslagen har följande lydelse:

**Förslag
till
Lag
om rikets mynt**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Konungen har ensam rätt att låta tillverka och utge mynt. Dessa skall vara lagligt betalningsmedel.

2 §

Myntenheten kallas krona. Kronan delas i etthundra öre.

3 §

Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen fem kronor, en krona, femtio öre, tjugofem öre, tio öre och fem öre. Dessutom får mynt med ett namnvärde av tio kronor finnas.

4 §

Om sammansättningen av mynt, i vilka icke ingår guld eller silver, samt om sådana mynts vikt och utförande förordnar Konungen.

5 §

Mynt som är så slitet att prägeln ej tydligt kan urskiljas eller som vanställt eller skadats är icke längre lagligt betalningsmedel.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.
2. Genom lagen upphäves lagen (1873: 31) om rikets mynt, lagen (1873: 31 s. 7) om övergången till det nya myntsystemet, lagen (1918: 478) om visst undantag från bestämmelserna i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.
3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om omräkning av äldre myntsorter.
4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser om guldmynt i den gamla lagen, tillämpas dessa bestämmelser fortfarande.
5. Ettöresmynt och tvåöresmynt samt femöresmynt, som präglats med stöd av den gamla lagen, upphör att vara lagligt betalningsmedel i riket vid utgången av juni 1972.
6. Andra med stöd av den gamla lagen präglade mynt än som avses i föregående punkt är alltjämt lagligt betalningsmedel.

Förslag
till
Lag
om avrundning av vissa öresbelopp

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Denna lag äger tillämpning på all slags betalning i svenskt mynt, om ej annat är uttryckligen överenskommet eller eljest får anses avtalat.

2 §

Ingår i belopp som skall betalas öretal, som ej är delbart med fem, skall detta avrundas till tal delbart med fem. Därvid skall slutsiffran ett, två, sex eller sju avrundas nedåt och tre, fyra, åtta eller nio uppåt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

Motioner

Yrkanden

I anledning av propositionen har väckts

dels de likalydande motionerna I: 1371 av herr *Akerlund* och II: 1593 av herr *Enarsson*, vari yrkas

att riksdagen skall avslå Kungl. Maj:ts förslag till lag om rikets mynt, samt

att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t hemställa om en parlamentarisk utredning av penning- och myntlagstiftningen i enlighet med de grunder som anförts i motionerna,

dels motionen II: 1594 av fru *Holmqvist*, vari yrkas att i beslutet rörande Kungl. Maj:ts proposition nr 190 skall inrymmas förordande av sådana kompletterande åtgärder som skisserats i motionen och varigenom garantier kan skapas mot vissa eljest tänkbara negativa verkningar av de föreslagna förändringarna på myntområdet.

Motivering

Förslaget till ny myntlag betecknas i motionerna I: 1371 och II: 1593 som "ytterst otillfredsställande". Som grund för denna bedömning åberopas bl. a. det förhållandet att den enligt nuvarande myntlag gällande distinktionen

mellan huvudmynt och skiljemynt slopas. Det i propositionen framförda påståendet att den uppfattningen sedan länge är övergiven enligt vilken myntens metallvärde skall stå i viss relation till deras valör betecknas som felaktigt i två hänseenden. För det första avser denna uppfattning endast huvudmynten men inte skiljemynten. För det andra föreskrivs i den nu gällande myntlagstiftningen i flera länder, bl. a. Förenta staterna och Schweiz, en fast relation mellan "metallvärde" och "valör". Motionärerna säger sig vilja avstå från att i detalj kritisera propositionen med hänvisning till att denna bygger på en utredning "som är både ofullständig och i här utpekade hänseenden diletterantisk". Då det enligt motionärernas mening inte brådskar med att föra ut en ny myntserie i rörelsen bör förslaget till ny myntlag avslås och ett nytt förslag utarbetas efter sakkunnig utredning.

Motionärerna önskar en utredning av penning- och myntlagstiftningen av en parlamentariskt sammansatt kommitté. Därvid bör övervägas om inte två myntlagar borde finnas, en för huvudmynt och en för skiljemynt. Skiljemynt bör, anser motionärerna, inte obegränsat vara lagligt betalningsmedel. Motionärerna vill inte utan vidare godta en obegränsad myntutgivningsrätt för Kungl. Maj:t jämsides med en i praktiken obegränsad sedelutgivningsrätt för riksbanken. En samordning måste krävas och frågan om hur denna skall åstadkommas bör utredas. I samband med utredning om myntlagstiftningen bör även riksbankslagen och lagen med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning granskas.

Utgångspunkten för resonemanget i motionen II:1594 är överväganden rörande de tänkbara effekterna på prissättningen inom detaljhandeln av ett avskaffande av 1-öresmyntet. Enligt motionären är det angeläget att då myntreformen genomförs i praktiken sprida information om att priserna även i fortsättningen kan sättas i öretal som inte är delbart med fem. Härigenom kan förutsättningar skapas för att en sådan anordning av priserna inte görs beträffande enstaka stycke- eller literpriser utan endast beträffande slutsumman vid inköpet. Motionären avser i första hand livsmedel och andra dagligvaror, som väger tungt i hushållens budget. Vidare bör, anser motionären, en skärpt prisövervakning genomföras beträffande sådana varor. Denna bör påbörjas i god tid innan reformen träder i kraft och fortsätta en längre tid därefter.

Utskottet

I propositionen framläggs förslag till ny myntlagstiftning, vilken bl. a. innebär att mynten i valörerna ett öre, två öre och två kronor slopas. Vidare föreslås bestämmelserna om guldmyntfot och guldmynt samt om värdere-

lationen mellan kronan och guldets skola utgå ur myntlagstiftningen. I nu gällande myntlag betecknas guldmynt som huvudmynt och övriga mynt som skiljemynt. I förslaget till myntlag återfinns inte denna distinktion utan används endast beteckningen mynt. Konungen föreslås få bestämma om myntens sammansättning, vikt och utförande i de fall de inte innehåller guld eller silver.

Propositionen upptar också ett förslag till lag om avrundning av vissa öresbelopp. Mot detta har utskottet ingen erinran.

Förslaget till ny myntlag kritiserar i olika hänseenden i motionerna I: 1371 och II: 1593. Kritiken riktas främst mot att distinktionen mellan huvudmynt och skiljemynt slopas och mot att den nu föreskrivna relationen mellan huvudmyntens "metallvärde" och "valör" upphävs. Motionärerna yrkar att lagförslaget skall avslås och förordar i stället att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att se över penning- och myntlagstiftningen.

Motionärerna framhåller att de medvetet har avstått från att i detalj precisera sin kritik mot förslaget till myntlag. De har inte heller närmare angett motiven för sin kritiska inställning. Enligt utskottets uppfattning är de i propositionen anförda skälen för att bestämmelserna om guldmyntfot och guldmynt bör utgå ur myntlagstiftningen bärande. Om behov av att prägla guldmynt mot förmodan skulle uppkomma blir det i vilket fall som helst nödvändigt att stifta ny lag om guldmynt och om kronans guldparitet. Inte heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot förslaget till ny myntlag. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i denna del och avstyrker motionerna i motsvarande del.

Något behov av en utredning om penning- och myntlagstiftningen föreligger enligt utskottets mening inte.

Förslaget om ett avskaffande av 1-öringen har givit upphov till farhågor för prishöjningar på främst vissa dagligvaror genom en avrundning uppåt av de enstaka styckepriserna. Behovet av åtgärder för att motverka tendenser till en sådan prisutveckling påtalas i motionen II: 1594. Departementschefen diskuterar utförligt olika tänkbara effekter på prissättningen om 1-öresmyntet avskaffas och konstaterar att konsumentprisindex vid en från konsumenternas synpunkt ogynnsam utveckling skulle höjas med högst 0,15 %. Härtill kommer att praktiska skäl enligt departementschefen talar för att 1-öringen avskaffas. Utskottet delar denna bedömning men anser liksom motionären att riskerna för tendenser till prisstegring bör uppmärksammas och motverkas. Det kan därför då myntreformen genomförs finnas behov av att sprida information om att priserna på enskilda varor även i fortsättningen kan sättas i öretal som inte är delbart med fem. Utskottet finner också motionärens förslag om en intensifierad prisövervakning beträffande i första hand livsmedel och andra dagligvaror välmotiverat. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de här berörda frågorna.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

A. att riksdagen antager det genom propositionen nr 190 framlagda förslaget till lag om avrundning av vissa öresbelopp;

B. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1371 och II: 1593 i ifrågavarande del bifaller propositionen nr 190 i övrigt;

C. att riksdagen avslår motionerna I: 1371 och II: 1593 såvitt de avser utredning rörande penning- och myntlagstiftningen;

D. att motionen II: 1594 anses besvarad med vad utskottet ovan anförte.

Stockholm den 8 december 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Stähle (s)*, Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (m), Lundin (s) och Annerås (fp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp)*, Löfgren (fp), Svensson i Eskilstuna (s)* och Brännström (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. beträffande utskottets hemställan under B

av herr Åkerlund (m), som ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 5 som börjar med orden "Motionärerna framhåller att" och slutar med orden "i motsvarande del" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

"Förslaget till ny myntlag innebär enligt utskottets mening en ytterligare uppluckring av kronans bindning vid guldmetallen. I stället för att det, såsom borde ske, inskrivs i myntlagen att kronan motsvarar 171,763 milligram fint guld vid ett guldpris av 5 821 kronor och 29 öre, avvisas uttryckligen denna enligt utskottets åsikt riktiga tanke. Lagförslaget får därför uppfattas som en förberedelse för devalvering av kronan. Utskottet, som motsätter sig en dylik valutapolitik, kan även av denna anledning icke biträda Kungl. Maj:ts förslag till ny myntlag. En utmönstring av "guldmynstfoten", såsom

förordas av departementschefen, står icke heller i god överensstämmelse med internationella regler och förhållanden på valutaområdet, där många viktiga länder fasthåller vid guldstandarden, bland dem Förenta staterna. Med vad utskottet anfört finner utskottet icke ytterligare skäl erforderliga för att avstyrka propositionen i denna del. Vad beträffar förslaget att utge en ny myntserie bör därmed kunna anstå tills vidare. Utskottet föreslår att riksdagen avslår förslaget till ny myntlag.”;

dels att utskottet under B bort hemställa

”B. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1371 och II: 1593 i ifrågavarande del avslår propositionen nr 190 i övrigt;”

2. *beträffande utskottets hemställan under C*

av herrar Åkerlund (m) och Regnéll (m), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 5 som börjar med orden ”Något behov av” och slutar med orden ”utskottets mening inte” bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

”De av motionärerna anförda skälen för att riksbankslagen, den provisoriska lagen om sedelutgivningsrätten och myntlagen bör granskas i ett sammanhang är enligt utskottets mening bärande. Utskottet föreslår därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en sakkunnigutredning i ämnet. Denna bör även ha parlamentarisk representation.”;

dels att utskottet under C bort hemställa

”C. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1371 och II: 1593 i ifrågavarande del hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande penning- och myntlagstiftningen i enlighet med vad utskottet ovan anfört”.